

Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet

li.remissvar@regeringskansliet.se

Er ref LI2025/01500

2025-12-15

Remissyttrande över betänkandet SOU 2025:93 ”En robust skogspolitik för ett aktivt skogsbruk”

1. Sammanfattning

Sveriges Jordägareförbund (förbundet) har tagit del av promemorian och har följande att framföra.

Förbundet välkomnar utredningens ambition att skapa en mer robust skogspolitik som möjliggör ett aktivt skogsbruk och samtidigt värnar biologisk mångfald. Vi delar bilden av att skogen har en nyckelroll för klimatet, svensk konkurrenskraft och en levande landsbygd.

Förbundet representerar privata jord- och skogsägare vars långsiktiga investeringar i skogen bygger på stark äganderätt, rättssäkerhet och förutsägbara spelregler. Våra medlemmar bär en stor del av det praktiska ansvaret för att förverkliga skogspolitikens jämställda mål – produktion och miljö – i den komplexa verklighet som skogslandskapet utgör.

Utredningen innehåller flera förslag som går i rätt riktning, bl.a.:

- tydligare uppföljning av skogens klimatnytta,
- ett produktionsmålssystem och förstärkt rådgivning,
- ökat fokus på skogsskador och klimatanpassning,
- bättre struktur för naturvårdsavsättningar och artskydd.

Samtidigt saknas enligt vår mening:

- tillräckligt stark betoning av ägande- och brukanderätt samt ersättningsrättens betydelse för investeringsviljan,
- en tydlig systembild av skogspolitiken i relation till andra processer (artskydd, miljömål, EU:s gröna giv, restaureringsförordningen m.m.),
- konsekventa och fördjupade samhällsekonomiska konsekvensanalyser av flera förslag.

Förbundet vill särskilt framhålla följande ståndpunkter:

1. **1993 års skogspolitik har varit en framgång** – virkesuttaget har ökat kraftigt samtidigt som viktiga indikatorer för biologisk mångfald (gammal skog, död ved, grova träd, fågelfauna) utvecklats positivt. Det finns inget generellt stöd för att ett aktivt skogsbruk i dagens svenska skogslandskap per automatik hotar biologisk mångfald.
2. **Stark äganderätt och ersättning vid rådighetsinskränkningar** är grundläggande för viljan att investera i skog, våga ha längre omloppstider, satsa på lövskog och göra naturvårdande insatser. Regeln måste vara att ersättning utgår när skogsbruket begränsas utöver toleransnivån – oavsett om begränsningen sker via artskydd, områdesskydd eller andra styrmedel.
3. **OECD-rapportering och frivilliga avsättningar** kan bidra till att synliggöra befintlig naturvård, men får inte omvandlas till de facto-skydd med ny rättsverkan utan frivillighet och ersättning. Det är viktigt att värna frivillighet och engagemang.
4. Förslaget om **skogsmarksskyddsområden** måste utformas så att markägaren aldrig lämnas utan fullgott ersättningsskydd. Rätten till ersättning får inte försvagas utan måste snarare stärkas.
5. **Skogsproduktionen kan ökas väsentligt, utan att hota biologisk mångfald**, genom välkända skogliga åtgärder – bättre föryngring, röjning, gallring, gödsling, funktionell dikesrensning och anpassad användning av främmande trädslag.
6. Vi ser **positivt på förslag som gynnar forskning** och ser positivt på förslaget att ge Formas i uppdrag att tillsätta ett forskningsprogram med fokus på skogsskötsel, särskilt skogsproduktion och återväxt. Precis som det föreslås är det viktigt att programmet blir långsiktigt och tilldelas tillräckligt med resurser. 50 Mkr i 10 år är ett väl avvägt förslag.

7. **Sveriges EU-arbete** behöver bli mer strategiskt, proaktivt och faktabaserat, med tydlig politisk styrning, stärkt kapacitet på departementen, fler svenska EU-experter och bättre samordning mellan myndigheter.

Vi utvecklar nedan våra synpunkter per tema/kapitel.

2. Förbundets utgångspunkter

2.1 Skogsägarnas ansvar och 1993 års skogspolitik

Förbundets medlemmar – liksom övriga privata skogsägare – har under lång tid tagit ett stort ansvar för att förverkliga skogspolitikens båda mål. I den ”frihet under ansvar” som infördes 1993 har skogsägarna, med certifiering, frivilliga avsättningar och generell hänsyn, levererat både virke och förbättrade förutsättningar för biologisk mångfald.

Riksskogstaxeringen och officiell statistik visar bl.a. att:

- arealen gammal skog (≥ 140 år i norr, ≥ 120 år i övriga landet) på 25 år ökat från ca 1 till över 1,8 miljoner hektar,
- arealen skog med död ved, grov död ved och grova lövträd har ökat kraftigt,
- antalet och volymen grova träd har ökat med ca 40 % för gran och över 200 % för lövträd,
- antalet häckande skogsfåglar är lika stort eller större i dag jämfört med för 20 år sedan.

Samtidigt har den årliga avverkningen ökat med närmare 40 procent. Mot den bakgrunden är det svårt att tala om en generell, olösbar målkonflikt mellan skogsproduktion och biologisk mångfald i dagens svenska skogslandskap. Det avgörande är hur vi brukar skogen, inte om vi brukar den.

2.2 Äganderätt, rättssäkerhet och investeringsvilja

För långsiktiga investeringar i skogen – omloppstider på 60–120 år – är förutsägbara regler avgörande. När markägare upplever risk för avverkningsstopp, ensidiga tolkningar av artskydd, eller att frivilliga åtgärder kan ”låsa in” marken utan ersättning, minskar investeringsviljan och skapar osäkerhet i prisbildning och generationsskiftet.

Förbundet anser att:

- ägande- och brukanderätten måste vara en bärande princip i skogspolitiken,
- ersättning enligt expropriationsrättsliga principer (inkl. 125-procentpåslaget) ska vara självklar vid väsentliga rådighetsinskränkningar,
- styrningen ska vara faktabaserad och proportionerlig, med tydliga konsekvensanalyser.

3. Synliggör skogens klimatnytta (kap. 4)

Förbundet delar utredningens uppfattning att skogens totala klimatnytta behöver synliggöras bättre – inte bara som kolsänka i mark och biomassa, utan även genom substitution av fossilbaserade produkter och energi.

Vi tillstyrker i huvudsak förslaget att:

- Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket ges i uppdrag att årligen redovisa skogens klimatnytta,
- ett brett mått utvecklas där kollagerförändringar i skog och träprodukter, värdekedjans utsläpp och undanhållna utsläpp ingår,
- etablerade standarder, t.ex. ISO-standard för klimatnytta, används i stället för att uppfinna helt nya nationella mått.

Förbundet vill understryka att:

- substitutionsnyttan måste ges central plats; det är när skogsråvara ersätter fossil plast, stål, betong, fossila bränslen m.m. som skogens fulla klimatsystemeffekt uppstår,
- måttet bör integreras med det föreslagna produktionsmålssystemet, så att sambandet mellan tillväxt, avverkning, produktvandring och klimatnytta blir transparent,
- klimatmått inte får användas för att i praktiken motivera generell begränsning av hållbar avverkning i Sverige – det skulle riskera att flytta produktion och utsläpp till andra länder med sämre klimat- och miljöprestanda.

4. Naturvårdsavsättningar, miljöhänsyn och artskydd (kap. 5)

4.1 Formellt skydd och frivilliga avsättningar (5.1)

Vi delar utredningens uppfattning att det behövs en tydlig politisk avvägning kring hur stor areal som bör undantas från skogsbruk, och därmed hur stor areal som ska kunna brukas aktivt. Ett sådant mål skapar förutsägbarhet för både markägare, industri och myndigheter.

Förbundet vill betona att:

- Sverige redan i dag tar ett mycket stort ansvar genom omfattande arealer formellt skyddad, frivilligt avsatt och generell hänsyn i den brukade skogen,
- varje ytterligare formellt skydd innebär bortfall av framtida virkesproduktion och därmed minskad kapacitet att ersätta fossilbaserade produkter – detta måste öppet redovisas i konsekvensanalyser, inklusive klimat- och sysselsättningseffekter.

Förbundet stödjer att Sverige rapporterar fler områden som skyddade enligt OECD, inklusive frivilliga avsättningar och improduktiv skogsmark, under tydliga villkor:

- OECD-rapportering får inte i sig förändra markägarens rättigheter eller skyldigheter,
- frivilliga avsättningar måste förbli frivilliga och beslutade av markägaren,
- rapporteringen ska ske i dialog med skogsägarorganisationer och med enkel, kostnadsfri administration.

Vi tillstyrker också att strategin för formellt skydd revideras med utgångspunkt i internationella åtaganden – men framhåller behovet av att strategin också tar höjd för skogsbrukets produktions- och klimatuppdrag.

4.2 Miljöhänsyn och kulturmiljö (5.2)

Förbundet ser positivt på att utredningen bekräftar att generell hänsyn i det brukade skogslandskapet är ett ändamålsenligt huvudinstrument. Våra medlemmar lägger redan i dag avsevärd hänsyn genom skyddszoner, naturvårdsträd, kulturmiljöhänsyn m.m.

Vi tillstyrker i huvudsak förslaget att Riksantikvarieämbetet och Skogsstyrelsen får i uppdrag att ta fram en strategi för de mest skyddsvärda kulturhistoriska lämningarna, under förutsättning att:

- strategin tydligt prioriterar vilka lämningar som har högt bevarandevärde,
- det klargörs hur mindre värdefulla lämningar kan hanteras när skogsbrukets behov väger tyngre,
- tillämpningen sker med hög förutsebarhet och rimliga kostnader för markägare.

Vi anser att kulturmiljöhänsyn även fortsättningsvis primärt ska hanteras inom ramen för generell hänsyn och rådgivning, inte genom nya detaljregler som riskerar att skapa fler prövningar och konflikter.

4.3 Artskydd och fåglar (5.3)

Förbundet delar utredningens bedömning att tydlighet i artskyddet är en av de mest centrala frågorna för ett robust skogsbruk. Vi stödjer:

- att en nationell förteckning tas fram över de fågelarter vars populationer inte befinner sig på en tillfredsställande nivå,
- att förteckningen kopplas till tydliga, geografiskt avgränsade åtgärder och verktygen i 7 kap. miljöbalken, där ersättning till markägare ingår när brukandet begränsas,
- att 4 § artskyddsförordningen anpassas så att den ligger i linje med fågeldirektivets syfte och EU-domstolens praxis, men utan att skogsbruket inskränks mer än nödvändigt.

Förbundet vill understryka följande principer:

- artskyddet ska bygga på ekologiskt relevanta och proportionerliga avvägningar,
- styrningen ska i första hand vara strategisk och framåtsyftande, inte reaktiv på enskilda avverkningsärenden,
- tydliga regelverk minskar behovet av domstolsprövningar och stärker legitimiteten.

4.4 Upphävande av områdesskydd (5.4)

Vi tillstyrker förslagen om att beslut om naturreservat, biotopskydd och skogsmarksskyddsområden uttryckligen ska kunna upphävas när syftet inte längre är rimligt att uppnå, t.ex. efter stormar, bränder eller andra förändringar. Man bör som Skogsutredningen föreslår också öppna upp för att kunna ändra reservatsföreskrifter när katastrofartade kalamiteter (som exv granbarkborrar) riskerar att hota antingen reservatets syfte eller omgivande skogsägares skogar.

Det är rimligt att ersättningsfrågan hanteras enligt nuvarande principer – men vi vill betona att:

- omprövning och omprioritering av skydd bör användas aktivt för att säkerställa att vi skyddar de mest värdefulla miljöerna,
- detta kräver återkommande utvärderingar och öppenhet för att flytta resurser när ny kunskap tillkommer.

4.5 Skogsmarksskyddsområden i fjällnära skog (5.5)

Utredningen föreslår att rätten till ersättning vid nekat tillstånd i fjällnära skog avskaffas och ersätts med en rätt att kräva att skogsmarksskyddsområde bildas.

Förbundet ser mycket stora risker med detta förslag om det inte samtidigt säkerställs att markägaren alltid erhåller full ersättning enligt expropriationsrättsliga principer.

Förbundet anser att:

- nuvarande rätt till ersättning inte bör avskaffas förrän ett nytt system bevisligen ger minst likvärdigt eller starkare ersättningsskydd,
- väntansavtal kan vara ett komplement, men inte ersätta en tydlig, lagstadgad rätt till ersättning,
- staten måste säkra organisatoriska och ekonomiska förutsättningar hos Skogsstyrelsen och andra myndigheter, så att områdesskydd kan beslutas skyndsamt när markägaren begär det.

5. Mer variationsrikt skogsbruk (kapitel 6)

Förbundet delar utredningens bedömning att skogsbruket redan blivit mer varierat sedan 1993 och att politiken också framöver bör ge markägaren frihet att välja brukningsmetod utifrån sina mål, kunskap och lokala förhållanden.

Vi vill betona att

- det stora enskilda ägandet i sig skapar variation – olika familjer och ägare gör olika val,
- hyggesfritt och andra alternativa metoder kan vara lämpliga på vissa marker, men bör inte tvingas fram genom styrning som underminerar trakthyggesbrukets produktionsförmåga,

- variation ökar både möjligheter och risker; därför är kunskap, rådgivning och uppföljning viktigare än detaljerad reglering.

6. Ökad rådgivning (kapitel 7)

Förbundet välkomnar att utredningen vill ge Skogsstyrelsen ett tydligt och långsiktigt finansierat rådgivningsuppdrag.

Vi delar bilden att

- neutral, målgruppsanpassad rådgivning är ett av de mest träffsäkra verktygen för både bättre produktion, klimatanpassning och miljöhänsyn,
- många enskilda skogsägare i dag är beroende av virkesköparnas råd; en stärkt oberoende rådgivningsfunktion höjer kvaliteten i besluten.

Förbundet tillstyrker förslagen om

- särskild anslagspost i Skogsstyrelsens regleringsbrev för rådgivning,
- modernisering av rådgivnings- och informationstjänster, bland annat digitalt stöd,
- en riktad kunskapskampanj under en femårsperiod.

7. Ökad skogsproduktion (kapitel 8)

7.1 Produktionsmålssystem

Vi stödjer förslaget att tydliggöra Skogsstyrelsens ansvar för att samordna uppföljning, utvärdering och rapportering av ett skogspolitiskt produktionsmål.

Ett sådant system bör bland annat

- utgå från indikatorer som areal virkesproduktionsmark, tillväxt, avgång, förnygringsavverkad areal, återväxternas kvalitet, röjning och gallring, hyggesfri areal, skogsskador och klimatnytta,
- bygga på befintlig statistik (Riksskogstaxeringen med flera) och kompletteras där det behövs,
- vara transparent och enkelt för markägare att ta del av.

Samtidigt vill vi understryka att

- målen måste vara realistiska och mätbara,
- produktionsmålet tydligt bör kopplas till både biomassaflöden och substitution – inte enbart till tillväxt i skogen.

7.2 Skötsel, gödsling, dikesrensning och trädslag

Skogsstyrelsens rapport om skogsskötsel med nya möjligheter visar att det är möjligt att höja virkesproduktionen med omkring 20 procent med välkända skogliga åtgärder, utan negativ påverkan på biologisk mångfald.

Förbundet anser att

- begränsningar för skogsgödsling behöver ses över i ljuset av ny kunskap och teknik,
- funktionell dikesrensning på tidigare dikad mark är en viktig åtgärd för produktion och klimatanpassning, under bibehållen miljöhänsyn,
- möjligheterna att använda nya och främmande trädslag måste utvecklas för att möta klimatförändringar och skador; regelverket måste vara flexibelt, kunskapsbaserat och inte onödigt restriktivt.

Vi tillstyrker förslagen om att

- uppdatera föreskrifter om vegetativt förökat skogsodlingsmaterial,
- se över förflytningsreglerna så att de bygger på aktuell kunskap

7.3 Skogsskador

Förbundet delar utredningens bild av att skogsskador – inte minst från granbarkborre och olika svampsjukdomar – är hot mot skogens långsiktiga värde.

Vi tillstyrker att

- den nationella beredskapen mot skogsskador stärks,
- arbetet samordnas mellan berörda myndigheter och forskningsutförare.

8. Miljömålssystemet och ”Levande skogar” (kapitel 12)

Förbundet delar bedömningen att miljömålssystemet behöver utvecklas för att bli mer funktionellt, accepterat och inspirerande.

Vi anser att

- mål bör vara mätbara, uppföljningsbara och realistiska,
- målen för skogsbruket måste tydligt spegla båda skogspolitikens mål – produktion och miljö,
- på klimatsidan bör substitution och bioekonomi lyftas in tydligare, exempelvis genom ett särskilt substitutionsmål.

Vi ser med oro på att de fördjupade utvärderingarna av ”Levande skogar” i tidigare omgångar enligt vår uppfattning präglats av subjektiva bedömningar och bristande hänsyn till den positiva utveckling som objektiva data visar. Detta har minskat systemets trovärdighet.

Utvärderingar bör

- genomföras i en saklig, objektiv och faktabaserad anda,
- väga in både positiva och negativa utvecklingstendenser,
- kopplas tydligt till det ansvar som markägare faktiskt tagit och tar.

Vi anser vidare att EU:s gröna giv i nuläget bör hållas separat från miljömålssystemet till dess att dess olika delar landat och genomförandet klarnat.

9. Sveriges arbetssätt i EU och den gröna given (kapitel 11)

Förbundet välkomnar att utredningen uppmärksammar behovet av ett mer strategiskt svenskt EU-arbete i skogsfrågor. Vi menar att detta är helt avgörande för att minska risken för överimplementering, rättsosäkerhet och onödig byråkrati.

Förbundet vill framhålla följande:

- Sverige behöver långsiktiga, samlade förhandlingspositioner inför större lagförslag, baserade på fakta om svenska förhållanden, EU-perspektivet och hur olika styrmedel samverkar.
- Mer resurser krävs på relevanta departement, som måste ta en tydligare roll i politiskt känsliga förhandlingar i stället för att huvudsakligen förlita sig på myndighetsrepresentanter.
- Sverige bör finansiera fler nationella experter i relevanta generaldirektorat och göra EU-erfarenhet meriterande i statliga karriärvägar.
- Rapportering av data till EU måste ske på ett sätt som är jämförbart mellan länder; svenska myndigheter får inte göra egna snäva tolkningar av EU-definitioner.

Sverige bör i sitt EU-arbete lyfta fram

- skogens roll för bioekonomi, energiomställning och substitution,
- den boreala skogens särart och att "close-to-nature" inte per definition betyder hyggesfritt,
- de svenska värdekedjornas världsunika effektivitet, inklusive energisortiment och kraftvärmesektorn som i praktiken idag värmer alla kommuner med > 10.000 invånare.

10. Avslutning

Sveriges Jordägareförbund ser positivt på att Skogsutredningen tar ett samlat grepp om flera delar av skogspolitiken. Samtidigt är det tydligt att skogsägaren – som långsiktig investerare, brukare och naturvårdare – måste stå i centrum för den framtida politiken.

För att skogspolitiken ska bli verkligt robust krävs enligt vår uppfattning

- stark ägande- och brukanderätt,
- tydliga och förutsägbara regler med full ersättning vid intrång,
- faktabaserade utvärderingar av miljö- och klimatmål,
- ökad satsning på rådgivning, forskning och kunskap,
- ett betydligt mer strategiskt svenskt EU-arbete där skogens hela värde synliggörs.

Vi ser fram emot att regeringen omsätter betänkandets bästa delar – kompletterade med de förstärkningar vi pekat på – i en samlad skogsproposition som ger långsiktigt trygga och positiva förutsättningar för Sveriges skogsägare, landsbygd och bioekonomi.

Sveriges Jordägareförbund

Anders Grahn
Generalsekreterare